

PORTRET UMJETNIKA/U PRVOM LICU: Nikola Skokandić

Ivica Duhović Žaknić, Žrnovo
 ivica.zaknic@gmail.com

Broj 9?

Često kažem i mislim da je 9 moj broj. Zalijepio se za mene kao sudbonosni znamen.

Broj 9 nalazi se inače na kraju redoslijeda brojeva, u nekim kulturama je štovan kao sveti broj jer označava devet otvora na ljudskom tijelu. Godine našeg života koje završavaju brojem 9, jesu godine perioda kad se zaokružuju cjeline. Tako u devetoj godini završava djetinjstvo, u devetnaestoj godini završava doba puberteta, u 29. počinje zrelo doba, u 39. završava mladost...

Ali ne držim ga svojim brojem zbog svega navedenog, nego zato što je na neki način obilježio moj život.

Kako? Evo ovako:

Premda u matičnoj knjizi rođenih u Korčuli piše da sam rođen 28.3.1947., moja baka je govorila da sam rođen 29. ožujka, i u matičnoj knjizi župne crkve u Žrnovu naveden je taj datum mog rođenja (*Možebit* su moji kasnili s prijavom?!). Period mog sretnog i bezbrižnog djetinjstva završava devet godina poslije - 29.3.1956. Dokinula ga je u dječjoj igri nas četvorice dječaka eksplozija granate zaostale iz rata koju smo našli uz južni zid razrušene crkvice sv. Križa na Humcu, i koju je jamačno tamo netko (neodgovoran? ili...) ostavio neposredno prije nego smo mi, igrajući se, njuškajući i istražujući,

*Često kažem i mislim da je 9
 moj broj. Zalijepio se za mene
 kao sudbonosni znamen. Period
 mog sretnog i bezbrižnog
 djetinjstva završava devet
 godina poslije rođenja u
 eksploziji granate zaostale iz
 rata. Odnijela mi je cijelu lijevu
 šaku, a na desnoj ruci dva prsta
 odredivši drukčiji tok mog
 života.*

došli na Humac - dvije takve naprave bile su položene na travu, jednu smo rastavili, a drugu smo bacili u makiju, na kamenje. Poslije smo se u selu hvalili svojim otkrićem, vratili smo se na Humac u pojačanom sastavu i našli onu bačenu, ja sam je odnio doma u unutarnjem džepu kaputića. Onda smo je krenuli rastavljati, bila je zavodljivo crvena i sjajna iznutra, držao sam je u rukama, bez ikakve bojazni jer prva nije eksplodirala... bez najave i opomene ova jest i odnijela mi cijelu lijevu šaku, a na desnoj ruci dva prsta – palac i kažiprst, oštetivši

i srednjak... i odredila drukčiji tok mog života. U selu je kod jednog bolesnika u tom trenutku bio liječnik s autom hitne pomoći, nedaleko nas, došli su brzo i prevezli nas u Korčulu. U Dubrovnik smo prebačeni trgovačkim brodom koji je nešto iskrcavao u Korčuli, ja i još dva ozlijeđena dječaka, jedan od njih kojemu su geleri probili trbuh bio je životno ugrožen, nisu mu dali piti i to ga je spasilo, poslije se izvukao bez trajnih posljedica...

Da, imao sam veliku sreću u toj igri od 29. ožujka 1956., nisam izgubio život. Mnogi su govorili da sam se toga dana drugi put rodio.

Prva misao kada sam se probudio u bolnici i malo oporavio bila je hoću li moći pisati i crtati, pitao sam liječnika, a on mi je rekao da su za pisanje i crtanje dovoljna i dva prsta, a meni su ostala tri.

Prva misao kada sam se probudio u bolnici bila je hoću li moći pisati i crtati, pitao sam liječnika, a on mi je rekao da su za pisanje i crtanje dovoljna i dva prsta. Vratio sam se u školu pomalo opsjednut iskušavanjima svojih sposobnosti za crtanje i slikanje. Godine 1967. upisao sam Akademiju likovnih umjetnosti u Zagrebu.

Vratio sam se u školu bez lijeve šake i dva prsta na desnoj ruci, pomalo opsjednut iskušavanjima svojih sposobnosti za crtanje i slikanje, sveudilj vjerujući onome što mi je liječnik rekao: dovoljna su i dva prsta! Sjećam se da smo preslikavali dvorce Hrvatske s kutije šibica, pojavila se tih godina jedna serija koja je intrigirala našu maštu, ne samo moju, i moji prijatelji su također precrtavali dvorce u svoj blok, neki drugi modeli nisu nam se baš ni nudili. Međutim – naš učitelj likovnog Ante Kriletić Jordes

izdvojio je moje crteže, meni je naravno teško reći da su bili najbolji, ali on je to rekao i mojim roditeljima i meni sugerirao obrazovanje likovnog usmjerenja.

Slijedeći njegove napatke, ali i svoja nagnuća, kao i podršku roditelja, poslije osmogodišnje škole u Žrnovu nastavio sam školovanje u Školi za primijenjenu umjetnost u Splitu, i tu se rodila moja velika ljubav za grafiku. Na petoj godini učili smo ravni tisak (litografiju) na teškim, kamenim pločama koje je trebalo brusiti, profesor Budeša mi je htio pomoći, pustite profesore ja ću to sam!, rekao sam mu, ostavio me i pošao u razred odakle je kroz prozor gledao kako ja to radim.

Vidjevši okrenuo se i rekao: a njemu stvarno ne treba pomoć.

Godine 1967. upisao sam Akademiju likovnih umjetnosti u Zagrebu, opet grafički odjel.

Žrnovo?

Priče iz Žrnova, krajobrazi, stijene, jame, čempresi na čije smo se vrhove neustrašivo penjali, sjeli bi na najgornju granu i onda se klizeći polako spuštali na zemlju, naše dječje igre bile su žestoke, poticajne, maštovite, kreativne; ljudi – težaci, *petralezi*, brodograditelji, njihov *mot* i način; nevjerovatne kamene kuće i njihovi dvori, portuni, *pižuli*, *tarace* i *bute*, sve sam to do 14. godine neizbrisivo upijao u sebe. Kuće su bile pune ljudi, djece, kućice uokolo bile su pune koza, kozlića, ovaca, *gudina*, mazgi i tovara, jeli smo murve crne, crvene, bile, svi *vrtli* bili su obrađeni, sve je bujalo, vrvjelo od energije i života. U jednom razredu u novoj, prekrasnoj, kamenoj školi, izgrađenoj dobrovoljnim radom žrnovskih kamenara, klesara i zidara, bilo nas je 42 (Milan Oreb je bio moj prvi učitelj), u nekima i više...

Otok?

Otok sam isto tako upijao dok sam bio dijete... s prijateljima sam odlazio istraživati i dalje od sela, na debele *mrkente* u Defora, do Galijice, Butine, Jakasove špilje, i u Vrhe, na uranke, u *fraje*, u krađu trešanja (*Eno van ih na kriši! Eno van ih u lozju!*)... među borove, čemprese, *meje*, stare *bašćine*, išli smo u istraživačke ekspedicije sretno prepušteni svojoj domišljatosti... na ribanje rano ujutro najranije

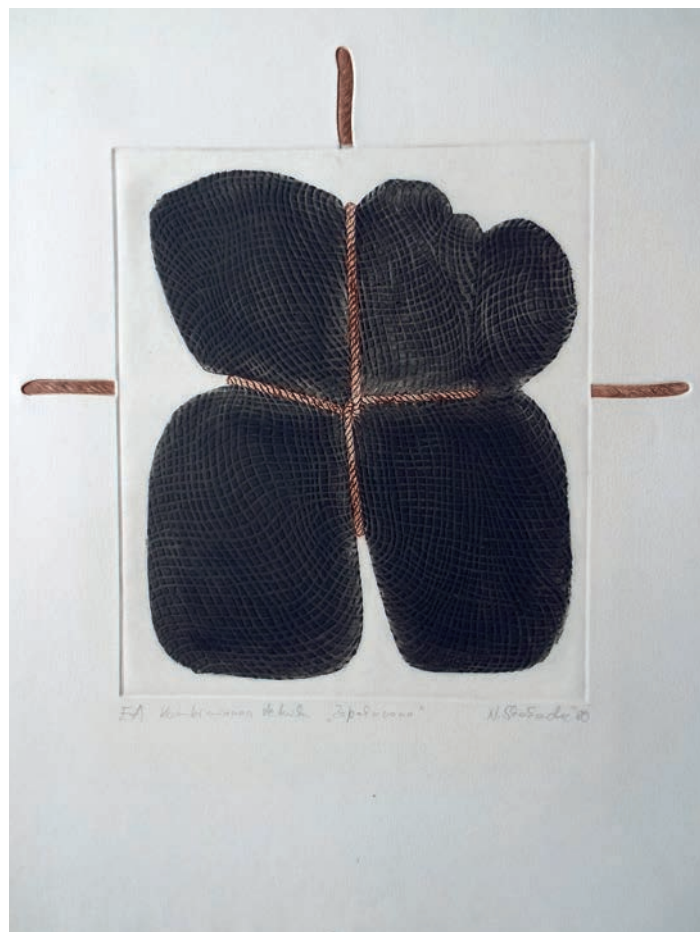
Glava, 2003.

Frana, 1983.

Štap

Zapakovano, 1980.

E.A. Saka igla-mezzotinta

"Egzotični plod"

N. Šešelj - li. 83

Procesija, 1999.

kad je more ulazilo u mene... Doživljaj svitanja na moru jedan je od najpamtljivijih doživljaja u mom životu, ljepota je to koja prekriva muku buđenja u cik zore, kroz nju je naš život dosezao razinu idile...

Ne mislim da smo živjeli u oskudici, gladni nismo bili, majka je znala skuhat (*zamest*) kašu, ali je uz to imala svoje proizvode: *balančane*, *patate*, *paprike*, *pamidore*, a otac ja vazda donosi ribu, ona je bila čarobnica i od svega pomalo znala je napraviti pravu gozbu, tako da smo prste lizali (i one koje više nisam imao!).

Slikar? Grafičar?

I jedno i drugo. Jer grafika je slikarska tehnika.

U ranim radovima pretakao sam u grafike ono što se u djetinjstvu ukotvilo u meni: čempresa, obzidani grad izronio iz mora i smješten u krilu žene, ženski grad, portrete otočana, otočanskih obitelji, dide i pradide rasute po svijetu crtao sam prema starim fotografijama, tamni ton koji mi često prigovaraju nije se dao izbjeći, tami čempresa suprotstavljao sam svjetlinu naših podneva, otoka uronjenog u Sredozemlje. Uostalom: u crnom tonu zarobljene su sve boje! Možda sam ih, istražujući u crnom htio osloboditi. Moji sugrađani, prijatelji i kritičari voljeli su te grafike prožete humanim duhom i dahom.

U ranim radovima pretakao sam u grafike ono što se u djetinjstvu ukotvilo u meni. Tamni ton koji mi često prigovaraju nije se dao izbjeći. Uostalom: u crnom tonu zarobljene su sve boje! Možda sam ih, istražujući u crnom htio osloboditi.

Poslije sam se odmaknuo od stvarnosti, iz sjećanja su nadirale čudovišne razinke, spodobе, kao da sam otkrio onu grdniju stranu ljudske prirode, dolaskom rata i najgrdniju: Dok smo slušali

grmljavinu bombardiranja, trčali u skloništa, gledali snimke na kojima neki crni vojnici tuku nogama leševe, slušali ispovjedi silovanih žena, izvješća o nestalima, gledali brodove s djecom, mladima i ženama koji su pred ratom bježali nekamo tkoznakamo, gledali snimke ljudi otjeranih sa svojih ognjišta, zatočenih... otkrivao sam čovjeka *beštiju*, počinitelja svih tih zločina... Možda je čovjek oduvijek bio takav, ali ja to nisam vidio, rat je razgolitio njegova najužasnija nagnuća i postignuća...

Otuda na mojim grafikama nakaradni likovi, ljudi čudnih, izobličenih, bodljikavih glava, ubojiti, zloćudni, crni ljudi, poslije zločina u Americi izradio sam od drva 21 koplje (21. stoljeće) na koje su natakute kugle u obliku ljudskih glava... zapravo su uvijek tijekom povijesti ljudske glave nabijane na koplja...

U miru sam varirao motiv koplja pretvarajući ga u štap od plemenita i mirisna drva otočnog čempresa, planike, leprine... kojemu sam dodao novu mirnodobsku simboliku: sunca, žene s dragim kamenjem (ili lažljivim perlicama) u kosi... ponavljajući ipak motiv oružja, koje je nazočno i premda pritajeno postoji i prijeti, aktivno i u miru...

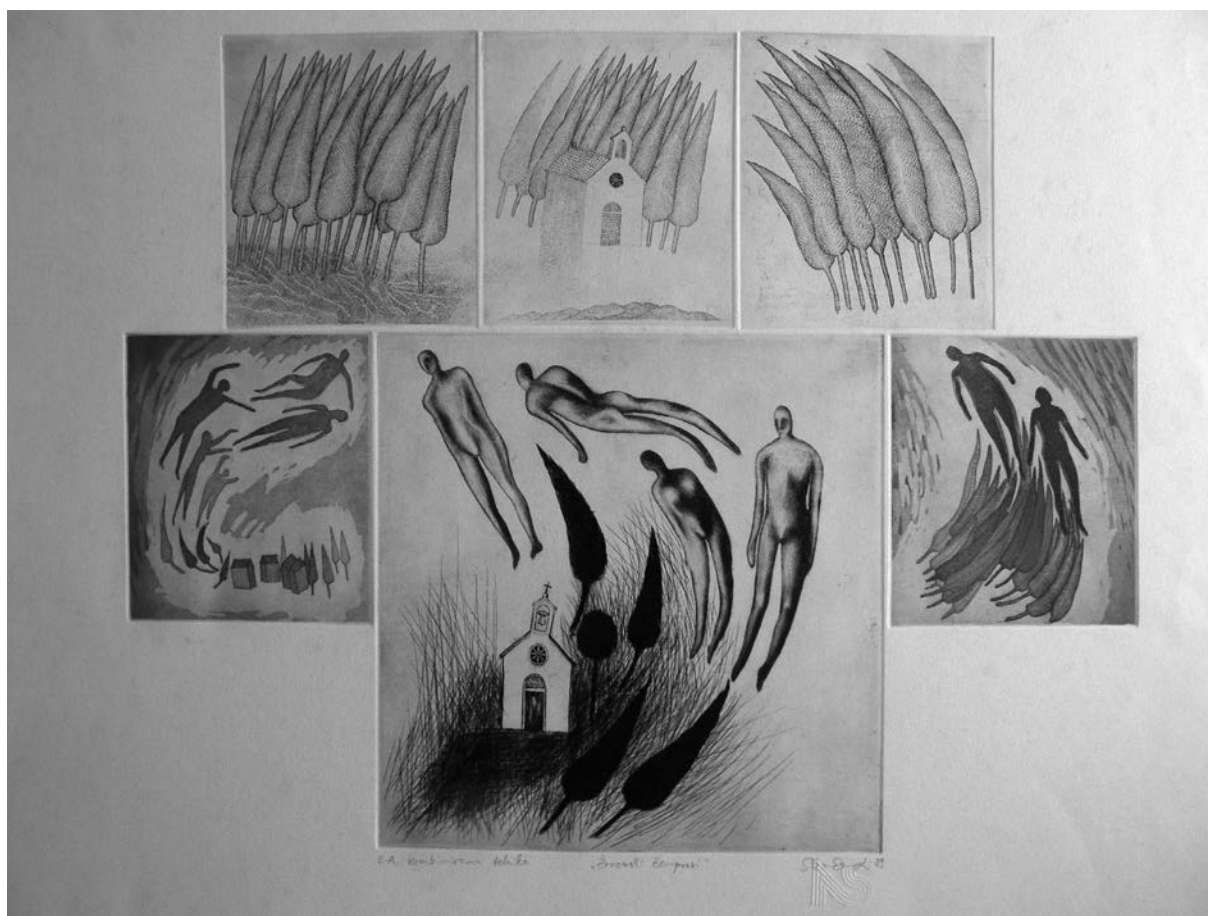
U najnovijim radovima više sam zaokupljen crtežom, koji je predložak za grafiku ili sliku, možda. Na mahove me zaokupi književni predložak (Petar Šegedin – Sreća, Jakša Fiamengo - Zatočeni soneti) koji s grafikom uklopim u umjetničku mapu, ostvarujući na taj način svoj osjećaj sinteze likovnog i literarnog.

Status?

Umirovljenik.

I nemojte misliti da sam lako i jednostavno došao do tog statusa!

Poslije završene Akademije vratio sam se u Korčulu, prijavio sam se uredu za zapošljavanje s željom da djecu i mlade učim vrijednostima i značaju likovnog u obrazovanju, ali i u svakodnevnom životu. Ispostavilo se međutim da su sva radna mjesta učitelja likovnog bila popunjena, a znao sam da slikanjem ne mogu sebi osigurati nekakvu egzistenciju. Privlačio me Split, on je u to doba bio virulentan, narastajući grad s puno mladih ljudi nakrcanih pozitivnom energijom i htijenjima,

Žrnovski čempresi, 1989.

Poslije sam se odmaknuo od stvarnosti, iz sjećanja su nadirale čudovišne razinke, spodobе, kao da sam otkrio onu grdniju stranu ljudske prirode, dolaskom rata i najgrdniju... U najnovijim radovima više sam zaokupljen crtežom. Na mahove me zaokupi književni predložak koji s grafikom uklopim u umjetničku mapu.

originalnim zamislima... Da, bilo je to poželjno okruženje za mladog slikara. A imao sam i ponudu za posao u redakciji dječjeg zabavnog lista CAK. U Splitu sam imao riješeno stanovanje kod bake i dvije

tetke. I mislio sam: zašto ne!? Split sam tada već osjećao svojim gradom, i taj osjećaj nije niti najmanje ugrožavao osjećaj za Žrnovo i Korčulu kao najljepše selo i otok na Mediteranu. Bila su to dva različita svijeta, nepojmljivo raskošna i obadva moja. Vratio sam se dakle u Split i zaposlio vrlo kratko vrijeme u CAK-u, potom u Nedjeljnoj Dalmaciji i Slobodnoj Dalmaciji, zapravo sve u izdavačkoj kući Slobodna Dalmacija, na zahtjevnom i teškom novinarskom poslu koji smo običavali zvati rudarskim, poslu vrlo dinamičnom, često napornom, cjelodnevnom, stresnom. Unatoč tome ili baš zato bili smo ekipa, kako pisci novinari, tako i urednici i tehničko osoblje. Međusobno smo se poštovali i pomagali, jedinstveni u stavu da u stvaranju kvalitetnog novin(ars)kog proizvoda svi solidarno moramo podmetnuti leđa i „pamet“. I danas sam uvjeren da smo bili uspješni u kreiranju naše *Slobodne*, novine koja je jednog petka početkom devedesetih dosegla tiražu od 172.000 primjeraka...

Nikola Skokandić u ateljeu, foto: Dino Cetinić

A onda je došlo vrijeme rušenja svih naših vrijednosti, pa tako i Slobodne. U poduzeće su instalirani ljudi koji pojma o novinarstvu nisu imali, s njima su došli i neznaštvo, potkopavanje, nepotizam, egoizam, brutalnost, otkazi... Stara klapa je razbijena. Meni i mojim suradnicima bilo je prebolno gledati i proživljavati sve to, stupili smo u štrajk koji je brutalno slomljen. Ali ja sam tvrdoglavo štrajkovao i kad su nas slomili, dolazio sam na posao ali nisam htio izvršavati zadane zadatke, rekao bih samo: ja sam u štrajku!, za što nisam dobio otkaz (premda sam ga čak priželjkivao), ubrzo sam „stavljen na led“, stavljanje na led tih je godina bilo u velikoj modi, biti tu ali kao da me nema... Kod mene je to značilo da su me stavili po strani, nitko sa mnom nije htio raditi, ignorirali su me.

Znao sam da je to kraj naše novine, makar za mene. Dao sam se u istraživanje novih mogućnosti razmišljanja, zaposlenja, rada, postojanja. Natjecao sam se u svojoj staroj srednjoj Školi likovnih umjetnosti u Splitu za mjesto profesora grafičkih

I danas sam uvjeren da smo bili uspješni u kreiranju Slobodne Dalmacije. A onda je došlo vrijeme rušenja svih naših vrijednosti. Stupili smo u štrajk koji je brutalno slomljen. Bilo je golemo, ali i oksimoronski bolno zadovoljstvo učiniti ono što su oni činili drugima: dati otkaz. Poslije sam 20 godina radio kao profesor grafičkih stručnih predmeta.

stručnih predmeta koje je kao nekim čudom upravo bilo upražnjeno. I primljen sam, zastalno... Bilo je golemo, ali i oksimoronski bolno zadovoljstvo poći u Slobodnu Dalmaciju koja se samo još zvala

„Slobodna“, i učiniti ono što su oni činili drugima: dati otkaz. Biti slobodan i svoj.

Tako se u mom životu otvorio slobodan prostor, ali i mogućnost ostvarenja moje mladalačke želje da mlade ljude učim lijepom, umjetnosti, likovnosti, da živim s njima i razmišljam s njima izvan ili iznad jednoličnosti trajanja... S njima sam, nakon što sam na Filozofskom fakultetu u Splitu položio pedagošku grupu predmeta, proveo lijepih 20 godina, tijekom kojih nisam bio pod pritiskom i stresom onog prvog, rudarskog posla, nego sam imao puno više vremena za posvetiti se svojim slikarskim projektima.

Jer u svojoj srčiki ja jesam slikar, umjetnik, i najzadovoljniji sam i najispunjeniji kad crtam, modeliram, stvaram. Ili: nikad nisam posve zadovoljan jer kad dovršim jedno odmah se ukazuju nove mogućnosti, kao kad gradiš kuću a nikako doći do krova...

„Slobodne aktivnosti“?

Slobodno vrijeme ne posvećujem isključivo umjetnosti.

Volim kuhati, posebno za obitelj i prijatelje, i to prije svega jela dalmatinske kuhinje – dubrovačku zelenu *manestru* ili incune kuhane u vinu, isfiletirane i marinirane maslinovim uljem i limunovim sokom. Uživam iskušavati začine i okuse bilja iz svog vrta ili s brda i ledina na Korčuli... Uvjeren sam da je i kuhanje umjetnost!, zapravo je svaka ljudska djelatnost umjetnost, od odijevanja do razodijevanja, od

U svojoj srčiki ja jesam slikar, umjetnik, i najzadovoljniji sam i najispunjeniji kad crtam, modeliram, stvaram. Ili: nikad nisam posve zadovoljan jer kad dovršim jedno odmah se ukazuju nove mogućnosti, kao kad gradiš kuću a nikako doći do krova...

kuhanja do slikanja, od građenja do razgrađivanja.

Volim fotografirati za svoj gušt, posebno na putovanjima.

I da: volim putovati, svejedno je li u Bosnu ili Australiju, Ameriku ili Egipat... Jer putovati znači ne samo upoznati, otkriti ostale svjetove, vidjeti, doživjeti, već i živjeti, kretati se, postojati. Svijet i umjetnost dovoljno su veliki da ih se nikad ne može istražiti, a život je dovoljno dug da ga se može ispuniti. Poslije svih putovanja volim se vratiti na otok, jer to znači zaustaviti se i biti gdje mi je suđeno, sjesti sa starim znancima na piće osluškujući prolaznost, dodirnuti zemlju, okopati, posaditi, zatvoriti se u svoj atelje u Banji. „Više ne putuješ jer si stigao. A čim si stigao, ti tu i pripadaš.“ (A. Kudrjavcev). I tako do nekog sljedećeg putovanja.